

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.10.2007, sp. zn. 7 Tdo 1147/2007, ECLI:CZ:NS:2007:7.TDO.1147.2007.1

Číslo: 29/2008

Právní věta: Pachatel vnikne neoprávněně do bytu jiného ve smyslu § 238 odst. 1 tr. zák. o trestném činu porušování domovní svobody také tehdy, vstoupí-li do něj sice se souhlasem osoby bydlící oprávněně v bytě, avšak tohoto souhlasu dosáhne lstí založenou na nepravdivém tvrzení o své totožnosti, popřípadě o důvodech či účelu svého vstupu do bytu. Jestliže za uvedených okolností pachatel dosáhne též toho, že jej osoba bydlící v bytě na základě jeho lstivého jednání vpustí do bytu tak, že mu otevře dveře, které se jinak nedají zvenčí volně otevřít (např. odemkne uzamčené dveře), lze jednání pachatele pokládat za překonání překážky, jejímž účelem je zabránit vniknutí do bytu ve smyslu zákonného znaku podle § 238 odst. 2 tr. zák.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 24.10.2007

Spisová značka: 7 Tdo 1147/2007

Číslo rozhodnutí: 29

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Porušování domovní svobody

Předpisy: § 238 odst. 1 tr. zák.
§ 238 odst. 2 tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání nejvyšší státní zástupkyně, které podala v neprospěch obviněného S. S., zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 61 To 253/2007, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 6. 3. 2007, sp. zn. 44 T 6/2007, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Obvodnímu soudu pro Prahu 10 přikázal, aby věci v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 6. 3. 2007, sp. zn. 44 T 6/2007, byl obviněný S. S. uznán vinným trestným činem podvodu podle § 250 odst. 1 tr. zák. dílem dokonaným a dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák. a byl odsouzen podle § 250 odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody na 18 měsíců, jehož výkon mu byl podle § 58 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu stanovenou podle § 59 odst. 1 tr. zák. na 5 let. Výrokem podle § 228 odst. 1 tr. ř. bylo rozhodnuto o náhradě škody. Podle § 226 písm. b) tr. ř. byl obviněný zproštěn části obžaloby, v níž

byl spatřován dílčí útok trestného činu porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1, odst. 2 tr. zák.

O odvolání, které podal státní zástupce v neprospěch obviněného S. S., rozhodl Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 61 To 253/2007. Podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. byl rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 zrušen v odsuzující části a podle § 259 odst. 3 tr. ř. bylo znovu rozhodnuto tak, že obviněný byl uznán vinným trestným činem podvodu podle § 250 odst. 1 tr. zák. dílem dokonaným a dílem nedokonaným ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák. a trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b) tr. zák. a byl odsouzen podle § 247 odst. 1 tr. zák. a § 35 odst. 1 tr. zák. k úhrnnému trestu odnětí svobody na 1 rok, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou. Nově bylo rozhodnuto také podle § 228 odst. 1 tr. ř. o náhradě škody. Jinak zůstal rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 nedotčen.

Jako trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1 tr. zák. dílem dokonáný a dílem nedokonáný ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák. posoudil Městský soud v Praze skutek, který podle jeho zjištění a předtím i podle zjištění Obvodního soudu pro Prahu 10 spočíval v podstatě v tom, že obviněný S. S. v době od 2. 12. 2003 do října 2004 v 8 případech na různých místech v P. oslovil pod smyšlenou záminkou starší občany, vydával se za bývalého spolužáka jejich dětí, který zařizuje setkání bývalých spolužáků, tím dosáhl toho, že ho poškození vpustili do svých bytů, kde od nich lákal různé částky pod záminkou úhrady nákladů jím pořádaného setkání, v 7 případech tak od poškozených vylákal celkem částku 9500 Kč a v jednom případě se mu nepodařilo vylákat částku 1000 Kč. Jako trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b) tr. zák. byl posouzen skutek, který podle zjištění Městského soudu v Praze a předtím i podle zjištění Obvodního soudu pro Prahu 10 spočíval v podstatě v tom, že za uvedených okolností obviněný využil toho, že ho poškození pod nepravdivou záminkou vpustili do svých bytů, kde kromě toho, že od nich vylákal peníze na předstírané setkání bývalých spolužáků jejich dětí, během své přítomnosti v bytech při chvilkové nepozornosti poškozených jim odcizil v jednom případě 350 Kč a v druhém případě 700 Kč v hotovosti.

Obžalobou byl skutkový stav kvalifikován také jako trestný čin porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1, 2 tr. zák. Obvodní soud pro Prahu 10 toto právní posouzení neakceptoval. Státní zástupce se v odvolání domáhal mimo jiné toho, aby skutkový stav byl v souladu s obžalobou kvalifikován i jako trestný čin porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1, 2 tr. zák. Tomuto požadavku Městský soud v Praze nevyhověl.

Nejvyšší státní zástupkyně podala v zákonné lhůtě v neprospěch obviněného S. S. dovolání proti citovanému rozsudku Městského soudu v Praze. Napadla jím jednak výrok, jímž bylo nově rozhodnuto o vině obviněného po zrušení odsuzující části rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10, a jednak to, že v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10 zůstal nedotčen výrok, jímž byl obviněný zproštěn obžaloby pro dílčí útok trestného činu porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1, 2 tr. zák. Dovolatelka odkázala na důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., a pokud jde o tu část rozsudku Městského soudu v Praze, již byl ponechán nedotčen zprošťující výrok, i na důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. Podle názoru dovolatelky skutkový stav, který zjistily soudy nižších stupňů, měl být vedle majetkových trestných činů správně posouzen také jako trestný čin porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1, 2 tr. zák. Těžištěm tohoto právního názoru byla úvaha, že pokud se obviněný dostal do bytů poškozených tím, že od nich pod nepravdivou záminkou dosáhl souhlasu se svým vstupem dovnitř, nešlo u poškozených o relevantní souhlas, a ze strany obviněného se proto jednalo o neoprávněné vniknutí, navíc způsobem, který spočíval v překonání překážky, jejímž účelem je zabránit vniknutí. Dovolatelka poukázala na logický rozpor, jestliže Městský soud v Praze považoval způsob vniknutí obviněného do bytů, v nichž se dopustil krádeže, za vloupání ve smyslu § 247 odst. 1 písm. b) tr. zák., avšak zároveň neuznal, že šlo o neoprávněné vniknutí do těchto bytů ve smyslu § 238 odst. 1, 2 tr. zák. Nejvyšší státní zástupkyně se dovoláním domáhala toho, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Městského soudu v Praze v celém

rozsahu i předcházející rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10, pokud jím byl obviněný zproštěn části obžaloby, aby zrušil také další obsahově navazující rozhodnutí a aby přikázal Městskému soudu v Praze věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Nejvyšší soud po přezkoumání věci shledal, že dovolání je důvodné.

V poměru mezi rozhodnutími soudů na straně jedné a podaným dovoláním na straně druhé je spornou právní otázkou to, zda pachatel „neoprávněně vnikne“ do bytu jiného, jestliže souhlas se vstupem do bytu získá od osoby, která v bytě bydlí, pod nepravdivou záminkou, když jí uvádí falešný důvod svého příchodu a pokud se vydává za někoho jiného, v daném případě za bývalého spolužáka dětí takové osoby.

Jestliže je zákonným znakem trestného činu porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1 tr. zák. neoprávněnost vniknutí do bytu jiného, znamená to, že zákonný znak „neoprávněně“ nemůže být naplněn, pokud ten, kdo vstoupí do cizího bytu, k tomu má souhlas alespoň některé z osob, které v bytě oprávněně bydlí. Tento souhlas však musí být relevantní (viz rozhodnutí pod č. 28/1997 Sb. rozh. tr.). Nestačí tedy takový akt, který se navenek pouze jeví jako souhlas, ale musí jít o projev skutečné vůle osoby vpustit do bytu toho, kdo do něj vstupuje. O skutečné vůli vpustit někoho cizího do bytu lze ovšem uvažovat jen za předpokladu, jestliže osoba, která v bytě bydlí, dává souhlas se vstupem do bytu s tím, že ví, koho do bytu pouští a za jakým účelem, anebo to pro ni není významné a nehraje to z jejího hlediska žádnou roli. Pokud osoba, která někoho cizího do svého bytu vpustí jen proto, že je v omylu ohledně jeho totožnosti a důvodu jeho vstupu, a která by tak neučinila, kdyby znala jeho skutečnou totožnost a pravý důvod jeho vstupu, pak je vyloučeno považovat akt vpuštění za skutečný souhlas se vstupem. To platí tím spíše, jestliže byl omyl osoby, která v bytě bydlí, záměrně vyvolán klamavými údaji toho, kdo se domáhá vstupu do bytu, tedy v podstatě takovým jednáním, které má povahu lsti. Podstatou popsané situace není skutečný souhlas osoby, která v bytě bydlí, se vstupem někoho cizího, nýbrž vpuštění někoho cizího do bytu pod vlivem jeho lsti. Navenek či formálně se věc může jevit tak, že osoba souhlasí se vstupem někoho cizího do bytu, avšak jestliže bylo takového souhlasu dosaženo lstí, nelze ho materiálně pokládat za skutečný souhlas.

Vstup do bytu za uvedených okolností postrádá relevantní souhlas oprávněné osoby, a je tudíž neoprávněný. Zároveň má takový vstup povahu svévolného jednání, jímž je osobě bydlící v bytě jednostranně vnucena vůle vstupujícího pod vlivem jeho lsti. Takové jednání lze tedy označit za vniknutí do bytu. Jde o neoprávněné vniknutí do bytu jiného ve smyslu znaků trestného činu porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1 tr. zák.

Pokud jde o přísnější právní kvalifikaci podle § 238 odst. 2 tr. zák., z toho, jak je koncipováno citované ustanovení, vyplývá, že překonáním překážky, jejímž účelem je zabránit vniknutí, se z hlediska způsobu provedení rozumí jakékoli její překonání, to znamená i nenásilné překonání. Pod znaky překonání překážky ve smyslu § 238 odst. 2 tr. zák. spadá i takový způsob, který je založen na lsti, jejímž prostřednictvím pachatel dosáhne toho, že překážka přestane plnit svou zabraňující funkci. Překážkou, jejímž účelem je zabránit vniknutí do bytu, jsou i zamčené dveře, resp. dveře zavřené tak, že je nelze volně otevřít zvenčí bytu. Dosáhne-li pachatel svým lstivým jednáním toho, aby mu otevřela dveře osoba, která v bytě bydlí, takže tato osoba v důsledku svého omylu např. o totožnosti pachatele a o důvodu jeho přítomnosti fyzicky sama odstraní překážku bránící vniknutí do bytu, lze to považovat za překonání překážky, jejímž účelem je zabránit vniknutí.

Tyto závěry ve vztahu k ustanovení § 238 odst. 1 tr. zák. i ve vztahu k ustanovení § 238 odst. 2 tr. zák. jsou podporovány také srovnáním s ustanovením § 89 odst. 14 tr. zák., jehož obsahem je zákonná definice vloupání. Podle § 89 odst. 14 tr. zák. se vloupáním rozumí vniknutí do uzavřeného prostoru lstí, nedovoleným překonáním uzamčení nebo překonáním jiné jistící překážky s použitím síly. Toto ustanovení tedy zahrnuje pod znaky vloupání i nenásilné vniknutí, pokud ho pachatel

dosáhne lstí. (Redakční poznámka: Pojem „lest“ má v těchto souvislostech ve vztahu k trestnému činu porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1, 2 tr. zák. jiný význam než je tomu v ustanovení § 89 odst. 6 tr. zák., v němž se jedná o spáchání trestného činu násilím na osobě uvedené pachatelem lstí do stavu bezbrannosti). V ustálené soudní praxi se za lest považuje nepravdivá záminka vstupu do bytu a spadají sem případy, kdy pachatel dosáhne vstupu do cizího bytu tím, že se vydává např. za policistu, poštovního doručovatele, zaměstnance sociální služby, kontrolora zařízení pro rozvod plynu, vody, elektřiny apod. Jestliže je na jedné straně lstivý, byť nenásilný vstup do cizího bytu považován za vloupání, bylo by nelogické, aby zároveň nebyl považován za neoprávněné vniknutí ve smyslu § 238 odst. 1 tr. zák. a při splnění dalších podmínek i za překonání překážky, jejímž účelem je zabránit vniknutí, ve smyslu § 238 odst. 2 tr. zák.

Ve spojitosti s uvažovanou aplikací ustanovení § 238 odst. 2 tr. zák. je však nutné zdůraznit, že mezi lstivým jednáním pachatele a otevřením dveří osobou, která v bytě bydlí, musí být příčinná souvislost. To mimo jiné znamená, že z časového hlediska musí lstivé jednání pachatele být vykonáno dříve, než osoba bydlící v bytě otevře dveře, a že osoba bydlící v bytě by dveře neotevřela, nebýt lstivého jednání pachatele. Lest je prostředkem, jímž pachatel dosáhne otevření dveří, typicky za situace, kdy osoba bydlící v bytě nechce otevřít na pouhé zazvonění či zaklepání a kdy otevře teprve poté, co na ni zapůsobí jednání pachatele spočívající zejména v uvedení nepravdivých údajů o tom, kdo je a proč přichází. Naproti tomu lest není prostředkem k otevření dveří, jestliže osoba bydlící v bytě otevřením reaguje např. již na samotné zazvonění či zaklepání, aniž by ji pachatel uvedl v nějaký omyl o tom, kdo a proč přichází. Pokud osoba bydlící v bytě otevře dveře již v tomto stadiu jednání pachatele, není možné považovat jeho následující lest spočívající v uvedení nepravdivých údajů za překonání překážky, jejímž účelem je zabránit vniknutí, ve smyslu § 238 odst. 2 tr. zák., ale jen za prostředek k neoprávněnému vniknutí do bytu ve smyslu § 238 odst. 1 tr. zák. Obě popsané situace se typově liší, neboť první z nich spočívá v tom, že pachatel lstí dosahuje již samotného otevření dveří, které by oprávněná osoba jinak neotevřela, zatímco druhá situace spočívá v tom, že lest pachatele nastupuje až za okolností, kdy oprávněná osoba dveře už otevřela z vlastního popudu, bez vlivu nějakého omylu a v reakci např. na pouhé zazvonění či zaklepání.

Aplikují-li se zásady, které byly vyloženy v předchozích částech tohoto usnesení, na posuzovaný případ, je zřejmé, že pokud soudy odmítly kvalifikovat skutkový stav, který zjistily, jako trestný čin porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1 tr. zák., nemohou jejich rozhodnutí obstát.

Jak výslovně uvedl Obvodní soud pro Prahu 10 v odůvodnění svého rozsudku, „... pokud někdo vstoupí ... do bytu jiného ... bez právně relevantního souhlasu některé z osob, které v něm oprávněně bydlí, naplní tak znaky trestného činu porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1 tr. zák.“, avšak sám se tímto správným právním názorem neřídil, jestliže dále uvažoval tak, že „lest obviněného S. S., kterou se mu podařilo přesvědčit poškozené, aby jej vpustili do svých bytů, je toliko součástí jeho podvodného jednání, které směřovalo k vylákání finanční hotovosti“, a nakonec tak, že „jakkoli není pochyb, že poškození by jej do svých bytů nepustili, pokud by znali jeho pravé a skutečné úmysly, nic to nemění na závěru, podle něhož tak v dané chvíli učinili dobrovolně“. V intencích těchto úvah Městský soud v Praze v odůvodnění napadeného rozsudku uvedl, že „... poškození ... sami obviněnému dobrovolně dovolili do bytu vstoupit“. Se závěrem soudů, podle kterého šlo o dobrovolný souhlas poškozených se vstupem obviněného do jejich bytů, se Nejvyšší soud nemohl ztotožnit, neboť to nebyl relevantní souhlas, který by byl dán s vědomím rozhodných okolností týkajících se toho, kdo obviněný je a proč se k poškozeným dostavil, to znamená v materiálním smyslu nešlo o skutečný souhlas vyjadřující opravdovou vůli poškozených, nýbrž jen souhlas zdánlivý, vylákaný lstivým způsobem jasně naplňujícím znaky trestného činu porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1 tr. zák. Nedostatek relevantnosti souhlasu poškozených je zvýrazňován okolností, že všichni poškození byli osobami ve velmi pokročilém věku (nejstarší poškozený se narodil v roce 1916 a nejmladší v roce 1930) a že jejich schopnost odolat lstivému

jednání obviněného, který apeloval na svůj vztah k jejich dětem, byla již z tohoto důvodu snížena. Ostatně o tom, že ve skutečnosti o žádný relevantní souhlas poškozených se vstupem obviněného do jejich bytů nešlo, nepřímo, avšak zřetelně svědčí to, že Městský soud v Praze považoval vniknutí obviněného do dvou bytů, v nichž obviněný odcizil peníze (body 3. a 6. výroku o vině napadeného rozsudku), za vloupání, a to s jinak výstižným odůvodněním, podle něhož „obviněný v těchto případech odcizil drobné finanční částky tak, že vnikl do uzavřeného prostoru lstí, když za lest lze považovat i nepravdivé tvrzení pachatele za účelem vstupu do cizího bytu, takže ve smyslu trestního zákona se zmocnil cizí věci vloupáním“. Není akceptovatelné, aby tentýž způsob vniknutí do cizího bytu byl považován za vloupání ve smyslu § 89 odst. 14 tr. zák. a § 247 odst. 1 písm. b) tr. zák. a zároveň mu nebyl přiznán atribut neoprávněného vniknutí do cizího bytu ve smyslu znaků trestného činu porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1 tr. zák. Taková právní konstrukce by ve skutečnosti byla založena na zcela nelogickém úsudku, že vloupání do cizího bytu není porušením domovní svobody.

Pokud jde o případné posouzení skutkového stavu, který zjistily soudy, též podle § 238 odst. 2 tr. zák., není ve skutkových zjištěních soudů zatím spolehlivý podklad pro jednoznačný závěr. Chybí totiž konkrétní zjištění, která by umožňovala náležitě posoudit, zda tu byla příčinná souvislost mezi lstivým jednáním obviněného a tím, že mu poškození otevřeli dveře svých bytů. Okolnost, v čem taková příčinná souvislost spočívá, Nejvyšší soud vysvětlil v předchozích částech odůvodnění tohoto usnesení.

Důvod, pro který rozhodnutí soudů nižších nemohou obstát, se týká i zprošťujícího výroku, neboť i tento výrok je založen na chybném právním názoru, podle něhož není trestným činem porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1 tr. zák. (nehledě na případnou přísnější právní kvalifikaci) jednání, jímž obviněný S. S. oslovil pod smyšlenou záminkou poškozeného (nar. 1929) s tím, že je jeho bývalý spolužák a zařizuje setkání bývalých spolužáků, načež ho poškozený za účelem projednání detailů vpustil do svého bytu, kde obviněný setrval přibližně 15 minut (od ostatních útoku se tento útok lišil jen tím, že od tohoto poškozeného obviněný nelákal peníze a nic v jeho bytě neodcizil).

Z těchto důvodů dospěl Nejvyšší soud k závěru, že jak napadený rozsudek Městského soudu v Praze, tak rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 jako součást předcházejícího řízení jsou rozhodnutími, která spočívají na nesprávném právním posouzení skutku ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., jak ho uplatnila nejvyšší státní zástupkyně. S dovoláním nejvyšší státní zástupkyně lze souhlasit i v tom, že napadený rozsudek Městského soudu v Praze, pokud jím byl ponechán nedotčen zprošťující výrok v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10, materiálně znamenal zamítnutí odvolání státního zástupce a byl vadný také ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř.

Nejvyšší soud proto z podnětu dovolání nejvyšší státní zástupkyně, podaného v neprospěch obviněného S. S., zrušil rozsudky soudů nižších stupňů, zrušil také všechna další obsahově navazující rozhodnutí, která tím ztratila podklad, a přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 10, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.